

OP SPEURTOCHT DOOR DE GESCHIEDENIS

.....

INHOUD

Voorwoord	3	STADSPLATTEGROND	22
Geschiedenis van Malmedy	4	16. Ziekenkapel	24
1. Obelisk	6	17. Huis Cavens	25
2. Kapucijnenkerk	7	18. Huis Villers	26
3. Overheidsgebouw Baltia	8	ANDERE BEZIENSWAARDIGHEDEN	
4. Huis Vinette	9	OM TE ONTDEKKEN :	
5. Verrijzeniskapel	10	A. Centrale dienst voor Duitse vertaling	28
6. Grétedarhal	11	B. De oude wijken van Malmedy	28
7. Kruisweg	12	C. Abdijhoeve Waty	29
8. Poudingue	13	D. Kerkhof	29
9. Kathedraal HH. Petrus, Paulus en Quirinus	14	E. Kapel Heilige Helena	29
10. Stadhuis	16	F. Muziekkiosken	30
11. Villa Lang	17	G. Pouhon des Iles	32
12. Villa Steisel	18	H. Fontein van de place de la Fraternité ...	32
13. Voormalig klooster - Het Malmundarium	19	I. Nis van huis Bodet	32
14. Outrelepont-brug	21	J. Place de Cochem	33
15. Het oudste huis van Malmedy	21	K. Monumenten, steles, borstbeelden, en medailles	33

"HET VERLEDEN IS DE SPIEGEL VAN DE TOEKOMST..." PLATON

BIJ HET VOLGEN VAN DE WEGEN DIE VOORGESTELD WORDEN IN DEZE FOLDER, ZAL U DE BELANGRIJKSTE PLEKKEN EN MONUMENTEN ONTDEKKEN DIE DE ZIEL EN DE RIJKDOM WEERGEVEN VAN HET PATRIMONIUM VAN MALMEDY.

De voorstelling van elke site of monument in deze folder verklaart de historische context van het bestaan ervan en zal op die manier de zin van de monumenten, die ze zouden verliezen of verloren hebben in de loop van de jaren, opnieuw tot leven wekken.

Het begrijpen van het hoe en het waarom van iets laat niet toe passief te blijven over wat er ons omringt maar met passie de rijkdom van ons patrimonium te ontdekken. Dat is het objectief van de uitgave van deze nieuwe versie van de herdenkingsroute.

Ik wens iedereen die deze route volgt veel plezier en een intense bevrediging van hun nieuwsgierigheid en hun interesse in het verleden van Malmédy.

Deze brochure werd gerealiseerd dankzij de nauwe samenwerking met het Huis voor Toerisme Hoge Venen - Oostkantons. Ik wil iedereen die aan de realisatie van deze brochure heeft meegewerkt hartelijk bedanken, evenals alle personen die zich met hart en ziel inzetten voor de promotie van deze herdenkingsroute.

André Hubert Denis
Schepen van cultuur en toerisme.

GESCHIEDENIS VAN MALMEDY

DE GESCHIEDENIS VAN MALMEDY START ROND 648 ALS REMACLUS, EEN MONNIK UIT SOLIGNAC, ZICH MET EEN AANTAL BROEDERS INSTALLEERT IN DE NOORDELIJKE ARDENNEN OM ER TWEE MONNIKENDORPEN TE STICHTEN, EERST IN MALMEDY EN LATER IN STAVELOT. GEDURENDE 1146 JAAR, TOT DE AANHECHTING AAN FRANKRIJK IN 1795, MAAKT MALMEDY DEEL UIT VAN PRINSBISDOM STAVELOT-MALMEDY.

De stad wordt verschillende keer zwaar belaagd en in brand gestoken: raids van de Normandiërs in 881, de Hongaren in 954, door Maarten Schenk in 1587 en de vernieling van de stad onder Lodewijk XIV in 1689...

Er zijn echter nog andere gebeurtenissen die de toekomst van de stad beïnvloeden. In 1815, na het congres van Wenen, worden de kantons Malmedy, St. Vith en Eupen aan Pruisen gehecht tot aan het einde van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918), waarna ze in 1920 voor het eerst bij België horen.

In 1940 leidt het uitroepen van de Tweede Wereldoorlog tot de annexatie bij Duitsland. In 1944, op Kerstmis, wordt Malmedy door het Amerikaans leger gebombardeerd en bijna volledig verwoest. Enkele maanden later behoort de stad definitief bij België. Op die manier schrijft Malmedy, door de annexatie aan verschillende naties, al heel vroeg een Europese geschiedenis.

Haar rijkdom is ook te danken aan de economische activiteit, waarvan het prille begin dateert van de aankomst van de dappere monniken die rond 648 grote opruim- en herstellingswerken uitvoeren. Malmedy ontwikkelde zich verder en de economie bloeide dankzij de lakenindustrie, de papierindustrie en de leerlooierij en breidde zich in de loop der eeuwen verder uit. Ook vandaag nog maakt een papierfabriek deel uit van de economische groei van de regio.

Maar de stad geniet ook van een uitzonderlijke geografische ligging, omringd door het groen aan de voet van het plateau van de Hoge Venen. En tenslotte, het architecturale patrimonium met karaktervolle gebouwen, historische wijken met een charme van weleer, omringd door prachtige intense en gevarieerde kleuren.

VERFRAAIING VAN HET CENTRUM VAN MALMEDY

Sinds enkele jaren heeft het centrum van Malmedy een belangrijke en noodzakelijke lifting ondergaan. De "place de Rome" en de directe omgeving hebben nieuw aangepast straatmeubilair, het plein werd omgetoverd in een open vrije plek met grote voetpaden die de mobiliteit vergemakkelijken. Wat verder, in de omgeving van het Malmundarium, werd de "place du Châtelet" volledig hersteld en is het vandaag een oord van rust en ontspanning. Het mooie plein, met prachtige tegels en groene hoekjes vormen een opwaardering van het historisch centrum van Malmedy en geven een prachtig uitzicht op het voormalige klooster, de villa's, het voormalige postkantoor en de kathedraal.

1. OBELISK

PLACE ALBERT 1er

De Obelisk in het midden van de huidige Place Albert 1er, werd gebouwd onder het abdijschap en met de financiële hulp (500 florijnen) van de voorlaatste prins-abt, Jacques de Hubin (1705-1786).

Zijn wapenschild en zijn slagzin "Fluvius Pacis" was erop aangebracht, wat "stroom van vrede" betekent en die geruststellend was in de woelige tijden die het einde van het oude regime met zich meebrachten. Maar deze slagzin verdwijnt tijdens de Franse Revolutie.

Op 17 april 1781 werd de bron in gebruik genomen en fungeerde vooral om de dieren te laten drinken en de bevolking de was te laten doen, terwijl ze vandaag eerder een decoratieve functie heeft.

2. KAPUCIJNENKERK

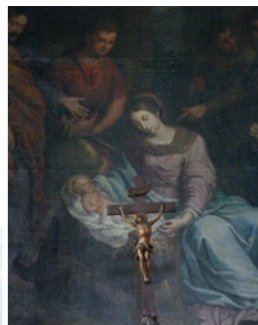

 RUELLE DES CAPUCINS OPENINGSTIJDEN: 9 - 17 uur

De Kapucijnenkerk, die gebouwd werd in 1623 en afgewerkt in 1626, is de stille getuige van de aanwezigheid van de kapucijnen in Malmedy. Buiten hun spirituele missie, waren de kapucijnen zeer gevoelig en toegewijd aan de strijd tegen het lichamelijk lijden en hielpen ze mee in de strijd tegen de pest en andere epidemieën die courant waren in dat tijdperk.

In 1789 kondigt de Franse Revolutie het einde van de orde aan. Na verschillende bestemmingen (gemeentehuis, school en kantoor van maten en gewichten), wordt het klooster, dat tegen de kerk aangebouwd was, volledig verwoest in 1902. Er komt een meisjesschool in de plaats en later wordt het een muziekacademie. Alleen de kerk bleef bewaard. Het gebouw is geklasseerd en werd volledig gerestaureerd.

Onder de interessantste werken ondermeer het doek aan het hoofdaltaar dat dateert uit 1686 en de aanbidding van de herders in het gezelschap van de heilige Antonius van Padua voorstelt; het doek werd geschilderd door de Luikse schilder Englebert Fisen. Er staat ook een prachtig Mariabeeld met kind uit de XVIIde eeuw dat toegeschreven is aan de school van Jean Delcour. Onder het dak van de kerk zit een prachtige klok met een dubbel klokkenspel die gemaakt werd door horlogemaker Wathelet uit Malmedy.

3. OVERHEIDSGEBOUW BALTIA

RUE JOSEPH WERSON 2

ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

Dit neoklassiek gebouw met drie vleugels staat aan de ingang van Malmedy. Het is een van de zeldzame getuigen van het Pruisisch bewind dat nog bewaard gebleven is in Malmedy. Het werd gebouwd tussen 1912 en 1914 voor de toenmalige Landrat (adviseur van het Land) en zijn Duitse administratie. Maar het was maar een kortstondige bestemming want na de oorlog 14-18 en het verdrag van Versailles verloor Duitsland een gedeelte van zijn gebieden en de kantons Eupen, Malmedy en St. Vith werden toegewezen aan België. Na het vertrek van de laatste Landrat, Baron von Korff, wordt luitenant-generaal baron Baltia op 22 oktober 1919 benoemd tot gouverneur van Eupen-Malmedy. Het gebouw wordt nu het paleis van Baltia.

De definitieve aansluiting van de gebieden Eupen en Malmedy aan de provincie Luik op 10 juni 1925 betekenen het einde van deze regering van Baltia. Het gebouw kent verschillende bestemmingen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt het gerestaureerd na een brand en bezet door de Duitsers die er hun kwartier in vestigen. In 1988 wordt het eigendom van de Regie der Gebouwen, en na grondige restauratie- en verfraaiingswerken, nemen de verschillende financiële diensten er hun intrek.

4. HUIS VINETTE

.....

 ROUTE DE CHÔDES 1

 ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

Op de top van de “rue La Vault” staat een klein vakwerkhuis beschermd door een houten gevelbekleding dat dateert van het einde van de XVIIIde eeuw. De scherpe puntgevel wijst op een vroegere strooien dakbedekking.

Dit huis behoorde op het einde van de XVIIIde eeuw aan Jean Vinette, een arme timmerman, die zeker nooit zal gedacht hebben dat zijn naam in onze tijd nog zou bestaan.

Door welk mysterie werd dit gebouw bewaard en gerestaureerd? Het Huis Vinette was de zetel van een algemene volksbeweging die ontstond op 16 januari 1797 tijdens de Franse bezetting. Het is de getuige van de ontevredenheid van een hele bevolking tegen onderdrukking van de Franse bezetter die de morele en religieuze overtuigingen die al eeuwen bestonden, schond en die ondermeer processies en het toedienen van de laatste sacramenten aan zieken verbood.

Op 16 januari 1797 zou de dochter van Jean Vinette, Marie-Thérèse die heel erg ziek was, in het geheim de laatste sacramenten toegediend krijgen. De woede van de bevolking van Malmédy was groot en ze organiseerden een processie met de vicaris op kop naar het huis van de zieke. Toen Marie Vinette de ziekenzalving had gekregen, keerde iedereen weer terug naar het werk.

Volledig gerestaureerd in 2003 verbergt het kleine huis een mooi kijkmuseum van 16 vierkante meter en een prachtig interieur uit de XVIIIde eeuw.

5. VERRIJZENISKAPEL

.....

 PLACE DU PONT-NEUF OPENINGSUREN: Pasen tot 1 oktober : 8 - 18 uur (of op aanvrag bij dhr. Cahay : +32 495 71 40 05)

Deze opmerkelijke kapel in klassieke bouwstijl staat in een van de historische wijken van Malmédy en werd gebouwd in 1755 op basis van de plannen van de architect van de Sint-Auban kathedraal in Namen, Gaetano-Matteo Pizzoni op initiatief van Jean-Ignace Roderique. Als historicus en journalist was Roderique ook de stichter van de “Gazette de Cologne” en genommeerd auteur van verschillende historische werken, tijdschriften en literaire werken.

Deze kapel moest de mensen uit de wijk Vaulx, waaronder de ouders van de auteur van het project, de mogelijkheid geven de mis dichtbij huis bij te wonen. Buiten vierkantig en aan de binnenkant achthoekig heeft het gebouw drie zichtbare kanten met elk een gebogen venster met lijstwerk. De verschillende restauratiefases in 1893, in 1930/31, en 1970 (renovatie van het dak) en die van 1992 hebben de kapel in haar oorspronkelijke pracht hersteld. Binnen vindt men er de relikwieën van de heilige Emerentiana, Sint Albine en de heilige Sint Just en de grafstenen van de bouwheer en van zijn familieleden.

6. GRÉTEDARHAL

.....

GRETEDAR 8

ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

Om zich tegen plunderslaars en voorbijtrekkende bendes te beschermen, laten de burgers van Malmedy in 1601 en 1602 de stad versterken door een stadswal met acht stadspoorten. Een ervan was de Grétedarpoort, die ook wel de “porte de Livremont”, genoemd werd omdat ze toegang gaf aan de heuvel van Livremont. Ze was één van de eerste toegangspoorten naar de stad, smal en moeilijk toegankelijk. De oude hal op de Place Albert 1er werd in 1689 vernield en gedurende een overgangsperiode van 37 jaar waarin het Hof van Justitie nog zetelde op een plek die voor ons onbekend is, kreeg de Grétedarpoort een nieuwe bestemming en werd verbouwd tot een hal in 1727. Het Hoger Gerechtshof zetelde er tot in 1794.

De Fransen maakten er hun gemeentehuis van tot in 1797 toen het gemeentebestuur zijn zetel verhuisde naar het oude klooster en zo plaats maakte voor het Vredegerecht en de Politie rechtbank. Van 1800 tot 1808 nam het gemeentebestuur opnieuw zijn intrek in de hal. Daarna werd de hal verhuurd en privé-eigendom. Tenslotte werd ze in 1964 verkocht aan de VZW Malmedy-Folklore die haar in eer herstelde.

7. KRUISWEG

GRETEDAR

De kruisweg op de heuvel van Livremont is een van de mooiste monumenten van Malmedy. De kruisweg werd in de XVIIde eeuw in de vorm van houten kruisen op een van de steilste hellingen van de oude weg naar Chôdes gebouwd en kende in de loop van de jaren een aantal aanpassingen. In 1728 werden de oude zwaar beschadigde kruisen vervangen door een groot kruis en een kapel door kapucijn Albert van Dinant. In 1873 werden de oude stations vervangen door 14 stations die de kruisweg vormen.

Op 16 maart 1913 wijdde de parochie Malmedy de huidige kruisweg in neoklassieke stijl in. Carl Burger uit Aken is de ontwerper van de lage reliëfs die vroeger polychroom waren. In 2005 werd de kruisweg volledig gerestaureerd.

De kruisweg heeft niet alleen een culturele waarde, maar nodigt de bezoeker ook uit op een buitengewone natuurlijke plaats die in de XIXde eeuw aangelegd werd op initiatief van enkele burgers die de schaduwrijke heuvel wilden verfraaien. Op de heuvelflanken staan esdoorns, lorkenbomen, lindebomen, notenbomen, beukenbomen, essenbomen, aalbesenstruiken uit de Alpen, kornoeljebomen, Turkse lilies...

Er werd een natuurlijk pad aangelegd door de kring Marie-Anne Libert, waardoor men niet alleen de kruisweg kan bezoeken maar ook kan genieten van de buitengewone flora van de plek.

Tegenover de kapel van de kruisweg is er een smal pad dat je naar de Belvedere leidt, waar u een mooi uitzicht hebt over de hele stad en de omgeving.

8. POUDINGUE

.....

 COLLINE DE LIVREMONT
(LIVREMONT-HEUVEL)
VIA GRETEDAR

De puddingsteen is een sedimentaire rots die samengesteld is uit afgeronde brokstukken van oude rolstenen. In Malmedy ontstond die steen voor het opduiken van de dinosaurus op het einde van het primaire tijdperk tussen 295 en 250 miljoen jaar geleden. Deze rode steenlaag strekt zich uit als een brokstukkenband van 22 km lang, Xhof-fraix in het noordoosten en Haute-Bodeux, in het zuidwesten – voor het overgrote deel in de Warchevallei en in de Amblèvevallei.

In de puddingsteen van Malmedy, in het hart van de Ardennen zitten grotten en afgronden. Door de stroming van het zure water werden er in de rots spleten gevormd die in de loop van de jaren een heel netwerk van kanalen en zalen (grotten) gevormd hebben: de dwergengrot, het Ozer-gat en de toppen van Bévercé.

9. KATHEDRAAL HH. PETRUS, PAULUS EN QUIRINUS

.....

PLACE DU CHÂTELET

OPENINGSUREN: 9 - 17 uur

Majestueus in het centrum van de stad is dit indrukwekkende gebouw het pronkstuk van de hele regio. De oorspronkelijke abdijkerk uit het Oude Regime, werd een parochiekerk na de Franse Revolutie, daarna een decanale kerk en tenslotte een kathedraal onder de het bisdom van Eupen-Malmedy van 1921 tot 1925.

De oorspronkelijke abdijkerk in renaissancestijl, werd gebouwd op het einde van de Xde eeuw en werd vernield in een brand door de Franse troepen van Lodewijk XIV in 1689. Ze werd opnieuw gebouwd van 1776 tot 1784 volgens de plannen van de Luikenaar Charles-Antoine Galhausen, die oorspronkelijk uit St. Vith kwam.

Na de revolutie aan het einde van de XVIIIde eeuw, werd de nieuwe abdijkerk gekocht door handelaar-leerlooier Henri Steinbach die er een timmeratelier van maakte. In 1818 verkoopt hij het gebouw aan de stad die er haar parochiekerk van maakt.

De kathedraal van Malmedy is fascinerend: haar soberheid, de nauwkeurigheid, de pure lijnen die grote volumes afbakenen of discrete decors vormen. Twee klokkentorens met aan één zijde de beiaard en vier klokken.

Zowel buiten als binnen heerst er homogeniteit. De ruimte is groot en baadt in het licht. De Luikse ornamentist-stukadoor François-Joseph Duckers zorgt voor een groot gedeelte van het decor van de kathedraal. Hij realiseert prachtige bas-reliëfs die de koepel versieren en de tenhemelopneming van de maagd op het frontispies van het koor. Hij maakte de standbeelden van de Heilige Petrus en Paulus en het hoofdaltaar. In de kruising realiseerde hij het standbeeld van de heilige Quirinus.

In de kathedraal bevindt zich ook het schrijn van de heilige en een geschilderde houten koffer uit 1698. Een gedeelte van het meubilair dat de kathedraal verfraait, is afkomstig uit de oude parochiekerk van de Heilige Géréon, die afgebroken werd in 1822. De twee zijaltaaren van het dwarsschip horen bij elkaar. Het altaar uit marmor aan de noordkant werd gebouwd in 1773 door Boreux uit Dinant. In de nis een beeld van de Heilige Maagd met kind dat toegekend werd aan Jean Del Cour (1631-1707). De houten preekstoel in Louis XIV-stijl dateert van 1779 en komt uit de oude kerk Sint-Géréon.

In het koor, onder de troonhemel, de bisschopstroon van monseigneur Martin-Hubert Rutten met zijn schild en zijn motto "NON RECUSO LABOREM" (Ik ga geen uitdaging uit de weg) die herinnert aan het bestaan van het diocees Eupen-Malmedy (1921-1925) die de kerk tot kathedraal verheven heeft. Het orgel (1780-1783) is één van de pronkstukken van de kathedraal. Een magistraal werk van de Luikenaar Mathieu Graindorge. De ramen van de kathedraal zijn het werk van F. Cricks en dateren uit 1951. In het koor zitten de medaillons van heilige Petrus, Paulus, Quirinus, Remaclus, Géréon en Helena.

10. STADHUIS

RUE JULES STEINBACH 1

OPENINGSUREN: van maandag tot vrijdag: 8 - 12 uur en 13 - 17 uur

De economische groei van de burgerij van Malmedy (lakenwevers, leerlooiers, papierfabrikanten) wordt weerspiegeld in de majestueuze en imposante gebouwen die bijdragen aan de verfraaiing van de stad: de Villa Lang, de Villa Steisel, het stadhuis, de Centrale dienst voor Duitse vertaling, de villa's in de "rue de la Gare", de Villa Saint-Remaclus.

Door de bouw van het stadhuis, de villa's voor zijn dochters, het aanleggen van een nieuwe straat die zijn naam kreeg en de bouw van vicarishuizen, heeft Jules Steinbach, die zelf papierfabrikant was, het aanzien van het centrum van Malmedy grondig gewijzigd. Volgens de plannen van architect Fritz Maiter bouwde hij in 1901 een luxe stadhuis.

In de imposante marmeren inkomsthal staan in hout gegroefde pilaren. Grote ramen waarop de wapenschilden van Malmedy en haar tweelingzussen prijken – Beaune in Frankrijk en Cochem in Duitsland – zorgen voor een grote lichtinval. De kleuren en het materiaal zijn goed gekozen tegenover het witte marmer, het hout en het siersmeedwerk van de trap. De trap leidt naar de burelen en naar de grote Raadzaal in parket met eikenhouten lambriseringsen en imposante schouwen. Op 28 september 1901 schenkt Jules Steinbach het gebouw aan de administratie van Malmedy en de vicarishuizen aan de parochie.

11. VILLA LANG

 RUE JULES STEINBACH 2

 OPENINGSUREN: op maandag: 8 - 12 uur en 13 - 17 uur
op dinsdag en donderdag: 8 - 12 uur
op woensdag en vrijdag: 8 - 12 uur en 13 - 16 uur

Juliette, de derde dochter van de familie Steinbach, trouwt in 1902 met Marie Albert Fernand Hubert Lang. Haar vader laat in 1901 een villa bouwen die vlak bij het stadhuis ligt. Verschillende details in de versiering van dit huis zijn fascinerend: mascarons, fabelachtige dieren in smeedijzer, draken, vissen en een grote pelikaan, symbool van de opoffering, prijken boven de inkom. Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog verkoopt Mevrouw Lang, die intussen weduwe is, het gebouw. De "Reichsnährstand" (Organisatie van het landbouwbeleid van het Duitse Rijk) installeert er de "Kreisbauernschaft" (Boerenkring) en de "Kommandatur". In 1950 wordt het gebouw opnieuw eigendom van de familie Lang maar de gemeentediensten zetelen er nog. Na de dood van Juliette Steinbach, in 1951, wordt de villa definitief eigendom van de gemeente om er de diensten van de burgerlijke stand en het vredegerecht in onder te brengen. In de traphal hangt een Brussels wandtapijt van G. Chadoir en hangt ook een schilderij van Alexandre Thomas uit Malmedy (1810-1898) met de afbeelding van Judith en Holopherne.

12. VILLA STEISEL

.....

PLACE DU CHÂTELET 4 ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

Net als de Villa Lang en het gemeentehuis, werd de Villa des Lilas, later de Villa Steisel gebouwd in het begin van de XXste eeuw op de plaats waar voordien twee schuren van een leerlooierij stonden in opdracht van papierfabrikant Jules Steinbach en volgens de plannen van architect Fritz Maiter uit Malmedy.

Deze villa werd gebouwd voor Laure, de tweede dochter van Jules Steinbach. Zij huwde in 1897 met Louis Marie Steisel.

De twee torens die het geheel beheersen geven het gebouw de instraling van een klein kasteel. Het fraai gevormde ornament op de top van de gevel, omkaderd door voluten, bevestigt de benaming "Villa des Lilas".

In 1928 verkoopt weduwnaar Steisel het gebouw aan de Nationale Bank van België die er in zal zetelen tot 1956. Erna wordt het gebouw eigendom van de gemeente Bévécé die er haar stadhuis installeert tot in 1976. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het gebouw bezet door de "Wehrmeldeamt" (militiekantoor). Door de fusie van de gemeentes in 1977, wordt de villa eigendom van de stad Malmedy.

13. VOORMALIG KLOOSTER HET MALMUNDARIUM

.....

PLACE DU CHÂTELET 10

+32 80 79 96 68 • www.malmondarium.be

OPENINGSUREN : Gesloten op maandag, behalve belg. schoolvakanties

• Pasen - Allerheiligen: 10 - 18 uur • November - Pasen: 10 - 17 uur

Het klooster is altijd het historisch hart van Malmedy geweest. De geschiedenis begint rond 648 met de komst van monnik Remaclus en een aantal andere broeders in een ongerept stuk natuur in het hart van de Ardennen. De Warchevallée wordt hier breder en dat is gunstig voor de uitbreiding van de gemeenschap. Later ontstaat er een tweede monnikendorp op enkele kilometers in Stavelot. Sinds de VIIde eeuw maakt Malmedy deel uit van de abdij Stavelot-Malmedy die haar bestaan dankt aan het gelijktijdig bestaan van twee kloosters, een in Malmedy aan de Warchenne, en het andere in Stavelot aan de Amblève.

Het klooster werd verschillende keren beschadigd en getransformeerd: verwoestende invallen van de Normandiërs en Hongaren in de IXde - Xde eeuw, verschillende branden in 1521, 1689 en 1782 vernielden het gebouw gedeeltelijk of volledig. Het actuele gebouw werd opgetrokken in originele lokale breuksteen uit de XVIIIde eeuw. Door de Franse Revolutie komt er het einde aan het Prinsendom Stavelot-Malmedy en verliest het klooster haar religieuze functie.

13. VOORMALIG KLOOSTER HET MALMUNDARIUM

.....

Onder het Frans bewind en later onder het Pruisisch bewind van 1815 kent het gebouw verschillende bestemmingen : het vrederecht, de gevangenis, de Landwehr, de pastorie, het parket van de procureur des Konings, het gymnasium,.... In 1920 wordt het grootste gedeelte van de gebouwen bewoond door het Koninklijk atheneum. Tegenwoordig zijn er verschillende gemeentelijke diensten in ondergebracht.

In 1985 verwerft de stad Malmédy de gebouwen en begint aan een ambitieuze restauratie en heroriëntering van de gebouwen en met de creatie van gedenkrumtes, geschiedenisruimtes en culturele lokalen. De restauratie is vandaag volledig afgewerkt en het project Malmundarium beantwoordt aan alle verwachtingen. Het oude klooster is tegenwoordig een interactief en ludiek centrum voor alle leeftijden. Twee niveaus, 3.000 m² om het verleden en het heden van Malmédy en een aantal tijdelijke kwaliteitstentoonstellingen te ontdekken. Papier, leer en het carnaval hebben er hun plaats gevonden en de geschiedenis van Malmédy werd vastgelegd in een tijdlijn. Ondanks het feit dat het klooster haar originele uitstraling heeft prijsgegeven, geven de ruimtes een tijdloze indruk en nodigt de magistrale architectuur uit tot bezinning en stilte.

14. OUTRELEPONT-BRUG

OUTRELEPONT/RUE DEVANT L'ETANG

De eerste brug van Malmedy is zonder twijfel de Outrelepont waarvan voor het eerst sprake is in het begin van de XIIIde eeuw. De brug werd waarschijnlijk in hout gebouwd en verving een waadbare plaats die honderd meter hoger gelegen was. De herbouw vond plaats in 1570. De eerste stenen brug met zeven bogen wordt gebouwd tussen 1619 en 1622. Het gebrek aan fundamenteën leidde tot de afbraak en de heropbouw ervan in 1765 met stenen uit de steengroeve van Mont. Een stenen sculptuur met de wapens van de Prins Abt Alexandre Delmotte diende als ornament maar brak een jaar af en viel naar beneden.

In 1744 plaatste men op één van de leuningën het eerste standbeeld van Johannes Nepomucenus (heilige van Bohemen, martelaar in Praag, werd van de Karelsbrug in de Moldau gegooïd en werd de beschermer van bruggen en binnenschepen). Het beeld verdwijnt tijdens de grote wederopbouw in 1765. Het nieuwe standbeeld dat er in 1768 op geplaatst werd, werd door de revolutionairen in het water gegooïd in 1792.

Het huidige standbeeld Johannes Nepomucenus werd in 1986 gebouwd door artiest Jean Thérér op initiatief van het feestcomité van Outrelepont.

15. HET OUDSTE HUIS VAN MALMEDY

RUE DE LA WARCHE 4

ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHT

In de Outrelepont-wijk aan de rechter oever van de Warche staat het oudste huis van Malmedy. Het huis dateert uit de XVIde eeuw en heeft de grote branden van 1587, 1689 en 1944 doorstaan. Het heeft zijn typische aspecten behouden, ondanks de oorlogen en overstromingen. Deze minuscule, typische Ardense woning is volledig uit leem gebouwd. De piepkleine ruimtes verlenen het huis een aangename warme sfeer. De façade met haar oorspronkelijke vensterluiken trekt onmiskenbaar de aandacht van de voorbijgangers. Dit huis is een architecturaal pareltje dat getuigt over lang vervlogen tijden.

De oude wijken van Malmédy

Het oudste huis van Malmédy

Kapel Heilige Helena

Voormalig klooster Het Malmundarium

Ziekenkapel

Huis Cavens

Muziekkiosk

Stadshuis

Place de Cochem

Malmédy

16. ZIEKENKAPEL

 RUE DE LA CHAPELLE OPENINGSUREN: 9 - 17 uur

De ziekenkapel maakte deel uit van een huis voor melaatsen in Malmedy, dat gebouwd werd in de XIIde eeuw. In 1188 behoorde de ziekenkapel onder de bescherming van Maria Magdalena, maar bij de wederopbouw in 1554 werd ze onder de cultus van de Heilige Maagd Maria geplaatst.

Na een desastreuze pestepidemie die meer dan tweehonderd slachtoffers eiste, werden verschillende pelgrimstochten en processies gehouden. In 1741 - in een moment van zware wanhoop - schenkt Nicolas Lejeune de benedictijnen een houten standbeeld van de Heilige Maagd. In datzelfde jaar werd ze op het altaar van de kapel geplaatst en de kapel krijgt hierdoor de naam "Notre Dame des Malades" en wordt vurig aanbeden. De epidemie die de stad geteisterd had, stopte korte tijd daarna. Het is dus niet verwonderlijk dat de cultus van Maria die van Maria Magdalena heeft overgenomen en dat het kleine heiligdom van patrones veranderde.

In 1768 nam de kapel haar huidige vorm aan onder de cultus "Chapelle de la Vierge Marie", maar alle inwoners van Malmedy bleven haar "Chapelle des Malades" noemen. In 1908 werd het gebouw helemaal gerestaureerd. In 2001 werd er een nieuw dak geplaatst en vond er een belangrijke "lifting" plaats. De talrijke votiefbeelden op de muur getuigen van de grote populariteit van de Maagd der zieken, zowel vroeger als nu.

17. HUIS CAVENS

PLACE DE ROME 11

ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

Na Waterloo en het congres van Wenen werd Malmedy op 4 april 1814 aangehecht aan Pruisen. Het gouden economisch tijdperk was voorbij: douanetaksen, verhoogde heffing, concurrentie met buitenlandse ondernemingen, enz. In deze hachelijke tijden die in het begin van het Pruisisch regime heersten, start de activiteit van mecenas en industrieel Jean-Hubert Cavens en zijn echtgenote, Marie-Élisabeth Cavens, die tevens zijn nicht is. Zij zijn zich bewust van de zware armoede en komen de bevolking te hulp; ze delen ondermeer gratis maaltijden uit en geven werk aan de werkloze arbeiders.

Meer nog, het koppel is kinderloos en investeert zich volledig in het sociale leven van de stad met een bijzondere interesse voor weeskinderen. Ze laten een weeshuis bouwen dat weeskinderen opvangt tussen 1835 en 1958.

In 1968 wordt het gebouw gekocht door de stad en krijgt een aantal nieuwe bestemmingen: van bibliotheek tot Carnaval- en Papiermuseum. Na de verhuis van de musea en de bibliotheek naar het klooster kreeg het Huis Cavens een metamorfose en was opnieuw gericht op het welzijn van de mensen. Sinds 2015 doet het dienst als medisch centrum en sinds 2016 als "Maison de la Première Ligne" van Malmedy met verschillende medische diensten.

18. HUIS VILLERS

.....

 CHEMIN-RUE 11 +32 80 79 96 68

 OPENINGSUREN : • Mei tot december: op zaterdag en zondag : 14 - 17 uur
• Juli tot augustus: op donderdag tot zondag : 14 - 17 uur • Prijs : 3 €/pers. (> 12 jaar)
Geleide bezoeken (1 uur) het hele jaar door op aanvraag - Prijs: 50 €/groep (max. 15 pers.)

Het Huis Villers is zonder twijfel een van de mooiste gebouwen uit het patrimonium van Malmédy. Het huis is de geprivilegieerde getuige van een levensstijl in onze contreien in de XVIIIde eeuw. Het werd gebouwd in 1724 door de leerlooiers Elisabeth en Joseph Dester die uit de gegoede klasse kwamen. Het gebouw is door de eeuwen heen hetzelfde gebleven en behield de oorspronkelijke decoratie. De houten lambrisering, het pleisterwerk, de tegels uit Delft getuigen van de verfijning en kennis van de vakmensen in die tijd. Hier lijkt het of de tijd is blijven stilstaan. Het is onmogelijk om de goede zorgen van Simone Villers te vergeten, die tot in 2003 in het huis woonde en op 21 augustus 1985 niet alleen de klassering van het gebouw kreeg, maar ook van het volledige terrein met de tuin en de bijgebouwen.

Bezorgd voor de toekomst van het huis, verkocht Simone Villers de villa op 8 mei 1998 aan de stad Malmédy, zodat het huis in het gemeentelijk patrimonium kon opgenomen worden. In 2006 werd Huis Villers erkend door de Waalse Gemeenschap als buitengewoon patrimonium van Wallonië. Het huis werd helemaal gerestaureerd en heeft terug haar uitstraling van weleer en heeft de deuren geopend voor het publiek !

ANDERE BEZIENSWAARDIGHEDEN OM TE ONTDEKKEN

A. CENTRALE DIENST VOOR DUITSE VERTALING

.....

RUE DE LA GARE 13

ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

Een historisch gebouw dat dateert uit de tweede helft van de XIXde eeuw en dat in 1953 eigendom werd van het adjunct-arrondissementscommissariaat. Het werd volledig gerestaureerd in de jaren 2000 en herbergt nu de Duitse vertaaldienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en is eigendom van het Waalse Gewest.

B. DE OUDE WIJKEN VAN MALMEDY

.....

RUE LA VAULX – RUE HAUTE VAULX – QUARTIER OUTRELEPONT
(RUE DE LA WARCHE)

Sinds de aankomst van de eerste monniken rond 648 hebben verschillende verwoestingen en heropbouwfasen tot op vandaag het leven van de inwoners van Malmedy beheerst: invasies van de Normandiërs in 881, de Hongaren in 954, de raid door Maarten Schenk in 1587 en de vernieling van de stad door de troepen onder Lodewijk XIV in 1689 en tijdens de bombardementen in 1944. Ondanks alles is Malmedy erin geslaagd een gedeelte van haar authenticiteit te bewaren in de oude wijken van de stad.

De "rue La Vaulx" met haar oude vakwerkhuisen die bedekt zijn met leisteen en haar pittoreske "bergtuintjes", is de oudste straat van Malmedy. Zij bleef door de eeuwen heen het hart en het levendigste deel van de stad.

Er was voor het eerst sprake van de straat "Haute Vaulx" in het jaar 1601 – een periode die vooral gekend staat als de periode van de stadsbezetting. De huizen in de straat – luxehuizen van de burgerij – stammen uit de periode vlak na de bijna volledige verwoesting van de stad in het jaar 1689. En niet te vergeten, de Outrepont-wijk, waarin het oudste huis van Malmedy staat. Maar ook de pleinen, de kleine straatjes, de doodlopende steegjes, de villa's en de prachtige huizen maken deel uit van de charme van Malmedy.

C. ABDIJHOEVE WATY

📍 RUE DE LA TANNERIE 17

👁️ ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

De abdiyhoeve Waty is een van weinige leerlooierijen die bewaard gebleven is in Malmedy. Het vakwerkhuis is getuige van de toenmalige bloeiende industrie: de leerlooierij.

De voormalige brasserie werd erna gebruikt als leerlooierij voor er in 1930 een graanbedrijf geïnstalleerd werd.

De abdiyhoeve Waty kreeg na grote restauratiewerken in 1989 haar uitstraling van weleer.

D. KERKHOF

📍 RUE DEVANT LES GRANDS MOULINS

Het kerkhof van Malmedy, dat omringd is door bomen en planten, is de laatste rustplaats van o.a. artiesten, dichters, musici, botanisten en ondernemers die bijgedragen hebben aan de economische en culturele ontwikkeling van de stad.

E. KAPEL HEILIGE HELENA

📍 PLACE DE ROME

👁️ ENKEL VAN BUITENAF TE BEZICHTIGEN

Het weeshuis van de Heilige Helena dateert van 1722 en was het werk van Renard David, oud-burgemeester, raadsman van de prinsabt en schepen van het gerechtshof. Hij bekommerde zich over het welzijn van oude vrouwen en maakte van twee huizen liefdadigheidsinstellingen. De kapel werd gebouwd door zijn zoon en ingewijd op 18 augustus 1755. Vandaag is de kapel een funerarium en in het voormalige weeshuis zetelt het "Centre Postcure des Hautes Fagnes".

F. MUZIEKKIOSKEN

PLACE DE ROME • PLACE ST-GÉRÉON • PLACE DU PONT-NEUF

Malmedy, een stad die van muziek houdt....

De traditie van de kiosken keert terug naar een tijdperk waarin muziek een belangrijke rol speelde en deel uitmaakte van feestelijkheden en het dagelijkse leven.

Er staan drie kiosken op de pleinen van de stad Malmedy: "place de Rome", "place Saint-Géréon" en "place du Pont-Neuf".

De kiosk op de "place du Pont-Neuf" werd gebouwd in 1934 op de hoek van "rue La Vaulx" en "rue Derrière La Vaulx" gebaseerd op plannen van architect Fritz Maiter uit Malmedy. In de neo-klassieke stijl, werd de kiosk gebouwd in de vorm van een zuilenhal met ionische kapitelen en een leuning uit smeedijzer.

De kiosk op de "place Saint-Géréon" werd gebouwd in 1901 in de plaats van de oude parochiekerk uit de 18de eeuw die afgebroken werd in 1821. Een kruis herinnert aan het religieuze monument. De dragers en de gietijzeren leuning van de kiosk zorgen voor een

gracieuze en vlotte stijl. Door de centrale ligging kon het publiek helemaal rond de kiosk staan. De kiosk werd ingewijd tijdens een concert van de vier muzikale verenigingen van Malmedy: "la Malmédienne", "la Fraternité", "l'Echo de la Warche" en "l'Union Wallonne".

De kiosk van de "place de Rome" herinnert aan de korte Frans-Duitse oorlog van 1870 tot 1871. Ter herdenking van de overwinning van de Pruisen, werd er een stenen standbeeld opgericht ter ere van keizer Guillaume van Pruisen. Na de Eerste Wereldoorlog werd Malmedy in 1918 aan België gehecht en werd het grootste gedeelte van Pruisische vestigingen weggehaald. Het standbeeld van keizer Guillaume werd in 1923 vervangen op initiatief en op kosten van de bewoners van de wijk door een achthoekige muziekkiosk. Deze achthoekige constructie zou later de inspiratie zijn van de bouw van verschillende kiosken. De takken en twijgen lijken uit de cement te groeien, net alsof het paviljoen op een natuurlijke manier ontstaan is.

MALMEDY, BLOEMENSTAD

Sedert jaren zorgt de stad Malmedy niet alleen voor een aangename verblijf van de vele bezoekers, maar ook voor het welzijn van haar inwoners.

Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de bloemen in de stad.

Elk jaar fleuren prachtige bloemen de straten op en versieren nieuwe bloemencomposities de pleinen.

G. POUHON DES ILES

RUE DU POUHON DES ILES

Verschillende bronnen met ijzerhoudend water, die op verschillende plaatsen dicht bij de stad ontsprongen, zorgden voor gezond en gratis water voor de lokale bevolking. De kwaliteit van het water werd altijd geprezen en bestudeerd door verschillende wetenschappers, waaronder scheikundigen en dokters.

Een aantal van de bronnen werden commercieel uitgebaat en kenden een groot succes in het midden van de XIXde eeuw. In 1871 werden er aan de bron "des Iles", waaraan moderniseringswerken waren uitgevoerd, 9.000 tot 10.000 flessen van een liter geëxploiteerd.

Tegenwoordig zijn er nog een aantal bronnen, maar de commercialisering ervan is uitgedoofd.

H. FONTEIN VAN DE PLACE DE LA FRATERNITÉ

RUE DE LA TANNERIE

Een warme en gezellige ontmoetingsplek die vroeger bestemd was voor de waterbevoorrading van het plein en de wijk.

De fontein van de "place de la Fraternité" dateert waarschijnlijk uit de XVIIde eeuw. In 1784 werden er loden kranen op geplaatst en in 1825 werden er werken uitgevoerd om het debiet van de fontein te versterken. Kranen en metalen buizen zorgen voor een betere kanalisering van de grote menigte die elkaar verdrongen aan dit waterpunt.

I. NIS VAN HUIS BODET

PLACE DU COMMERCE 1

Kleine maagd die een brand zou hebben belet en op die manier de wijk van de ondergang zou hebben gered.

J. PLACE DE COCHEM

Aldus genoemd ter eer van de Duitse stad aan de Moezel, verbroederd met Malmedy sedert 1973.

K. MONUMENTEN, STELES, BORSTBEELDEN EN MEDAILLES

---

a. Voor het voormalige klooster, de cenotaaf ter herinnering aan de doden van de oorlog 1914-1918.

---

b. In de park van de kathedraal, het gedenkteken van de burgerlijke slachtoffers van de bombardementen van december 1944. 219 namen van inwoners staan gegraveerd in 5 stèles

---

c. Aan de voet van de oosterse toren van de kathedraal : monument dat herinnert aan het offer van de patriotten uit Malmédy tijdens de Tweede wereldoorlog (1940-1945).

d. In het nabij gelegen grasveld, monument ingehuldigd op 20 september 1984 in het kader van de 40e verjaardag van de bevrijding.

e. Ten westen van de kathedraal: op een rots, de medaille van de landschapkenner uit Malmédy, Jean Nicolas Ponsart (1788-1870).

f. In het Parc des Tanneries : stèle met medaille, opgericht als aandenken aan de beroemde botanicus Marie-Anne Libert.

g. Aan nr. 15 van de rue Devant l'Etang : vermeldt een plaat "ici vécut Marie-Anne Libert, botaniste" (1782-1865).

h. Place du Parc: borstbeeld van de monnik Peters, geboren in Verviers in 1894. Hij bestreed de werking van de nazi's. Aangehouden in 1942, gefolterd en onthoofd.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Sandra De Taeye-Directrice
Huis voor Toerisme Hoge
Venen - Oostkantons
Place Albert 1er 29 A - 4960 Malmedy
Tel. : +32 80 33 02 50
info@eastbelgium.com
www.eastbelgium.com
in samenwerking met : de stad Malmedy en
het Koninklijke VVV van Malmedy (RSI Mal-
medy)

COORDINATIE : Andrea Michaelis

REDACTIE : Imelda Heuschen, Bruno Kehl

VERTALING (FR >NL) : Ingvild Debbaut

DESIGN : Craft Studio - Nancy Schauss

© **FOTO'S** : Cover: Dominik Ketz

Brochure : Archief TAO, archief RSI Malmedy,
Bruno Kehl, Denis Dosquet, Dominik Ketz,
Freddy Frèches, Andrea Michaelis

KAARTGRONDSLAG : Outdooractive
Kartografie - Geoinformatie © Outdoorac-
tive in samenwerking met © OpenStreetMap
(ODbL) - (www.openstreetmap.org/copyright)

PRINTING : IPM Printing

